

GENERAL / POLÍTIQUES PÚBLIQUES

## Cap a una justícia amb perspectiva de gènere? – María Concepción Torres

 30 de novembre de 2016  EAPC  DEIXA UN COMENTARI


El passat 3 de novembre el Consell General del Poder Judicial (CGPJ) feia pública la **Guia pràctica de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere (2016)**. Un document aprovat i elaborat pel grup d'expertes i experts en violència domèstica i de gènere del CGPJ. La Guia constitueix un instrument de treball i estudi molt útil per als operadors jurídics (i no jurídics) i per a les persones que volen aprofundir en la matèria. Es tracta d'una revisió de les guies anteriors corresponents a 2005 i 2013, i s'hi observa una significativa evolució des de la perspectiva de gènere, com a marc crític d'anàlisi, al fil dels problemes pràctics d'aplicació de la Llei integral. Aquest aspecte no resulta menor tenint en compte, d'una banda, que

els destinataris prioritaris són jutgesses i jutges i, en segon lloc, que la seva aprovació correspon a magistrades i magistrats integrants del grup d'expertes i experts del CGPJ.

Però anem a pams i vegem, des del punt de vista conceptual, aplicat i interpretatiu, quines notes ens permeten advertir aquesta evolució cap a una justícia amb perspectiva de gènere tan necessària en moments com els actuals:

- Des del punt de vista conceptual són diversos els aspectes a ressenyar:

1. En primer lloc, cal alludir a la clarificació (a nivell conceptual) dels termes violència de gènere i violència domèstica. Un aspecte que no resulta menor tenint en compte els intents d'utilitzar indistintament un o un altre terme amb la finalitat de neutralitzar les potencialitats de la Llei integral. D'acord amb la Guia: "La violència de gènere (...) és la violència o les diferents violències inferides per homes contra dones pel mer fet de ser dones i constitueix una manifestació de poders històricament desiguals". I continua assenyalant que "(...) no té relació amb situacions de vulnerabilitat vinculades amb un dèficit de capacitat jurídica o amb circumstàncies de feblesa biològica (...) sinó que es correspon "(...) amb una vulnerabilitat social construïda respecte d'una part de la població certament nombrosa (una mica més del 50%) (...)".

2. En segon lloc, cal ressenyar el reconeixement –a nivell jurídic– que fa la Guia del terme 'gènere' com a categoria d'anàlisi que permet "conèixer i analitzar l'origen de la discriminació entre homes i dones". Alludeix expressament a la necessària diferenciació en relació amb el gènere gramatical i al gènere humà i cita, de forma expressa, la STC 59/2008, de 14 de maig, com a exemple d'interpretació jurisprudencial del concepte 'gènere' en els termes assenyalats.

3. Un tercer aspecte a ressaltar –a nivell conceptual– és el reconeixement de la igualtat com a principi informador de l'ordenament jurídic al fil del que es disposa en la Recomanació 19 de 1992 del Comitè de la CEDAW, del Preàmbul del Conveni d'Istanbul i de l'article 4 de la Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.

- Des del punt de vista interpretatiu cal destacar, entre altres aspectes:

1. En un primer estadi, la influència de les **disposicions del Conveni d'Istanbul** quan recull el compromís dels estats signataris d'incloure l'enfocament de gènere en la interpretació de les disposicions normatives.
2. En aquesta mateixa línia, la Guia recorre –en segon lloc– a l'article 3.1 del Codi Civil on, entre altres criteris d'interpretació, cita de forma expressa el de la 'realitat social' del temps en què les normes han de ser aplicades.

Cerca ...



### Subscripció

[Subscripció al blog](#)
[Subscripció a la Revista Catalana de Dret Públic](#)

### Enllaços de l'Escola

[Revista Catalana de Dret Públic](#)
[Revista de Llengua i Dret](#)
[Blog de la Revista de Llengua i Dret](#)
[Blog de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya](#)
[Publicacions](#)
[Recerca](#)
[Biblioteca](#)

### Informació del blog

[Consell de Redacció RCDP](#)
[Coordinació del blog](#)
[Equip de col·laboradors del blog](#)
[Informació i presentació d'articles \[CAT\]\[ES\]\[EN\]](#)

### Categories

 Selecciona la categoria 

Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya

### Avís legal



Per reproduir un apunt o part d'un apunt d'aquest blog

cal que en mencioneu el títol original, l'autor, la font (Blog de la Revista Catalana de Dret Públic) i la llicència (CC BY 4.0 atribució), enllaçant l'apunt original i la llicència i indicant, si escau,

- Finalment, i des de la dimensió aplicada, cal referenciar fer una breu referència a les notes següents:
  1. La necessitat d'ampliar –normativament– el concepte de violència de gènere d'acord amb la normativa internacional a fi que no quedi reduït a l'àmbit de la parella o exparella.
  2. S'advoca per incloure com a formes de violència de gènere: matrimonis forçosos, tràfic de dones amb finalitats d'explotació sexual, mutilació genital, esterilització forçosa, assetjament sexual, etc.
  3. Es posa l'accent principalment en la preservació dels drets processals i extraprocessals de les víctimes d'aquest tipus de delictes en seu judicial a tenor de les modificacions introduïdes en l'Estatut de la víctima del delictes.
  4. S'alludeix als problemes d'aplicació davant l'exigència d'acreditar la intencionalitat masculista de l'agressor requerida per alguns jutjats o tribunals com a estratègia per no aplicar la Llei integral.
  5. Seguint el punt anterior, la Guia ressenya que la dicció literal de l'article 1 de la Llei integral s'erigeix en element descriptiu i també contextual en relació amb aquest tipus de violència. Des d'aquests plantejaments s'assenyala expressament que "(...) de cap manera va voler el legislador addicionar una exigència de valoració intencional per exigir que es provés una especial intenció de dominació de l'home sobre la dona (...)".
  6. S'aclareixen importants aspectes en relació amb la suspensió de penes, el tractament rehabilitador dels agressors, l'execució de sentències, la pena de localització permanent, el trencament de pena o mesura cautelar i la intangibilitat de les sentències fermes. Sobre aquest últim punt es ressalten els problemes d'aplicació en supòsits catalogats de 'reconciliació sobrevinguda' i els seus efectes davant aquest tipus de violència on cobra una especial significació l'element afectiu/relacional.
  7. Es recullen les potencialitats –per a l'eradicació de la violència de gènere– de la tipificació de conductes com les d'assetjament o fustigació (*stalking* i *sexting*). En la mateixa línia, es fa referència a la importància de la incorporació del 'gènere' com a circumstància agreujant de la responsabilitat criminal en la modificació del Codi penal.
  8. Especialment significativa és l'al·lusió expressa que recull la Guia en relació amb la violència de gènere econòmica i, en concret, amb el reconeixement de l'impagament de pensions de l'article 227 del Codi penal com un delictes de violència de gènere de caràcter econòmic atès que "(...) l'obligat al pagament nega a la dona el dret que li correspon per resolució judicial al cobrament del fixat en sentència o acordat en conveni de mutu acord".
  9. Un altre aspecte a destacar és el relacionat amb els problemes d'aplicació de l'article 416 de la Llei d'enjudiciament criminal i els debats doctrinals suscitats. En aquest sentit, el grup d'expertes i experts del CGPJ advoca per una reforma legal de la dispensa de l'obligació de declarar en l'àmbit de la violència de gènere.
  10. En relació amb la tutela judicial efectiva, la Guia alludeix expressament al deure de motivació de les resolucions judicials, recollit en una reiterada jurisprudència del Tribunal Suprem i del Tribunal Constitucional.
  11. En aquesta mateixa línia i relacionat amb el rigor en la ponderació i motivació dels pronunciaments judicials, el grup d'expertes i experts del CGPJ es mostra contundent a l'hora d'assenyalar que "(...) en cap cas pot equiparar-se l'existència de denúncies falses amb el fet que hi hagi un elevat nombre de sentències absolutòries". Afegeix i, això és important, que "(...) en la pràctica totalitat dels casos el sentit absolutori de la decisió judicial no té res a veure amb una eventual denúncia falsa, sinó que és el resultat de l'aplicació del dret constitucional de presumpció d'innocència o del principi "in dubio pro reo" (...)".
  12. Pel que fa a la valoració de la credibilitat de la víctima, el grup d'expertes i experts del CGPJ recorda que existeix una reiterada jurisprudència que assenyala que la declaració de la víctima no és prova indiciària sinó directa i que el testimoniatge de la víctima com a única prova de càrrec és susceptible de desvirtuar la presumpció d'innocència.
  13. En relació amb les retractacions i amb la seva valoració en seu judicial, la Guia posa de manifest aquesta realitat i insta el jutge on jutgessa a indagar en cada cas el perquè d'aquesta retractació i, especialment, a determinar-ne les raons i si és lliure o voluntària o, per contra, obeeix a amenaces o coaccions de l'agressor, familiars o amistats.

quina modificació s'hi ha fet o si es tracta d'una obra derivada.

14. En l'àmbit de la valoració del risc, el grup d'expertes i experts aporta importants consideracions en relació amb la valoració policial del risc i de l'evolució del risc, i també sobre les unitats de valoració forense integral.
15. En l'àmbit d'actuació processal, la Guia alludeix a la necessitat de valorar la història de violència i no l'últim fet esdevingut (i denunciat), i amb aquesta finalitat apunta la necessitat de sol·licitar, quan sigui necessari, la transformació de les diligències urgents en diligències prèvies.
16. Pel que fa a les denúncies creuades, el grup d'expertes i experts insta a garbellar la raonabilitat de la denúncia creuada abans d'imputar per sorpresa la persona que ha comparegut com a víctima. I és que com assenyala expressament "(...) la realitat demostra que les dones, lògicament, tendeixen a defensar-se de les agressions que sofreixen (...)".
17. Un últim aspecte sobre el qual cal parar esment és el relatiu a l'aplicació –en seu judicial– de la síndrome d'alienació parental (SAP). Sobre aquest punt el grup d'expertes i experts del CGPJ mostra la seva preocupació davant la seva 'popularització i difusió' tenint en compte que "(...) no ha estat reconeguda per cap associació professional ni científica". La Guia destaca, a més, el rebuig a incloure aquest concepte tant per part de l'DSM-V de l'Associació Americana de Psiquiatria com de l'HISSI-10 de l'Organització Mundial de la Salut. Sobre aquest últim punt, la Guia del CGPJ alludeix a la Declaració de l'Associació Americana de Psicologia (1996) on s'assenyala la falta d'evidència científica del SAP i alerta del seu ús en casos de violència de gènere.

L'extracte exposat en paràgrafs anteriors, sense ànim d'esgotar un estudi més profund, evidencia la importància de la formació especialitzada dels operadors jurídics en aquesta matèria. Per aquest motiu convé que la Guia s'erigeixi en guia pràctica –en guia de capçalera– si el que es busca és l'efectivitat de la Llei integral (i la seva normativa connexa) i si s'aspira a una justícia garantista, això és, a una justícia que no sigui cega al gènere.

#### María Concepción Torres

Advocada i professora associada de dret constitucional de la Universitat d'Alacant

*La versió en castellà d'aquest article va ser publicada a [Agenda Pública](#), el passat 25 de novembre de 2016.*

📌 GÈNERE, JUSTÍCIA, MARÍA CONCEPCIÓN TORRES

#### ENTRADA PRÈVIA

[Ovación y vuelta al ruedo para el Tribunal Constitucional – Andrés Boix Palop](#)

#### ENTRADA SEGÜENT

[Avançament dels continguts de la RCDP53 de desembre](#)

#### Leave a Reply

Escriu aquí el comentari...